

ARCHEOLOGICKÝ ÚSTAV AKADEMIE VĚD ČESKÉ REPUBLIKY V BRNĚ

PŘEHLED VÝZKUMŮ

47

ISSN 1211-7250

ISBN 80-86023-77-X

BRNO 2006

PD 1520/47.2006

PŘEHLED VÝZKUMŮ

Recenzovaný časopis, vydává Archeologický ústav Akademie věd České republiky Brno.
Peer-reviewed journal published by the Institute of Archaeology, Brno.

Předseda redakční rady
Head of editorial board

Pavel Kouřil

Redakční rada
Editorial board

Herwig Friesinger, Václav Furmánek, Janusz K. Kozłowski,
Alexander Ruttikay, Jiří A. Svoboda, Ladislav Veliačik

Odpovědný redaktor
Editor in chief

Jaroslav Tejral

Výkonná redakce
Assistant Editors

Dana Gregorová, Balázs Komoróczy, Ladislav Nejman, Rudolf Procházka,
Stanislav Stuchlík, Lubomír Šebela, Petr Škrdl

Adresa redakce
Address

Archeologický ústav AV ČR
Královopolská 147, 612 00 Brno
E-mail: pv@iabrno.cz
<http://www.iabrno.cz/3cacz.htm>

KNIHOVNA AV ČR

PD 1520

47 (2006)

97220/07

07220/07

Obrázek na obálce
Cover illustration

Pekárna. Kamzík (*Rupicapra rupicapra*). Foto M. Frouz

Vychází jednou ročně/Published yearly

ISSN 1211-7250

ISBN 80-86023-77-X

Copyright © 2006 by the Archeologický ústav AV ČR Brno, and by the authors.

Tisk/Print Bekros

Pokyny pro autory na internetové stránce
Instructions to authors on internet pages

<http://www.iabrno.cz/3calcz.htm>

9395458

Práce byla podporována institucionálním vědeckým záměrem č. MK00009486202 a projektem GAČR č. 404/03/0157.

Petr Neruda, Zdeňka Nerudová

Literatura

Oliva M. 1989: Paleolit. In: Belcredi L. – Čížmář M. – Oliva M. – Salaš M. eds.: *Archeologické lokality a nálezy okresu Brno-venkov*, 8–32. Brno.

Resumé

New patinated stone artefacts have been found on the eastern slope of the “Dálka” hill and this location has been designated as “Čebín IV”. The presence of a crested blade suggests Upper Palaeolithic antiquity.

ČERNOTÍN (k. ú. Hluzov, okr. Přerov)

Přehrada, „Lipí“. Osteologický materiál. Náhodný nález.

V srpnu 2005 děti vylovily z vody u západního břehu malé vodní nádrže na severovýchodním okraji Hluzova mamutí stoličku. Místo nálezu představuje křovinami a stromy zarostlý břeh nádrže, která je dnes umístěna v místě původního koryta Hluzovského potoka. Ohledáním místa nálezu nebyly zjištěny další předměty. Souřadnice lokality jsou následující: 49°32,786'N a 17°47,015'E (WGS-84).

Marek Kalábek

Resumé

An isolated mammoth molar was found on the northeastern margin of Hluzov (Přerov District), on the banks of a dam.

DOLNÍ VĚSTONICE (okr. Břeclav)

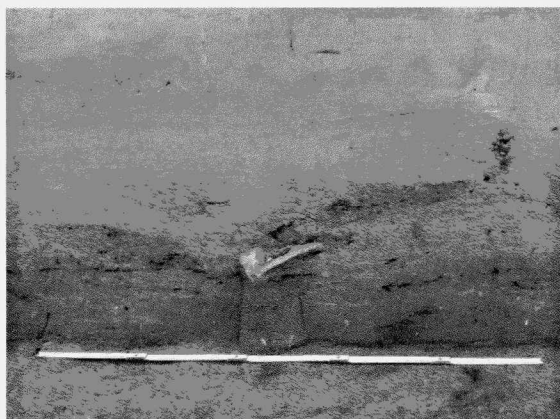
Nad cihelnou, Dolní Věstonice II – temeno. Gravettien (pavlovien). Sídliště. Systematický archeologický, kvartérně geologický a paleobotanický výzkum.

Jednou z klíčových a dosud nedostatečně osvětlených otázek v rámci komplexního výzkumu moravského gravettienu zůstává dynamika a sezonnost osídlení, ať už ve vztahu k prostředí, klimatu, potravinovým zdrojům či sociálním systémům té doby. Přitom některé předběžné výsledky britských paleobotaniků naznačovaly, že klasické jihomoravské lokality mohou potenciálně poskytnout významné paleobotanické nálezy (např. Mason a kol. 1994). Na toto téma se nyní zaměřuje projekt zahájený v roce 2005 ve spolupráci s přírodovědci z Univerzity v Cambridge.

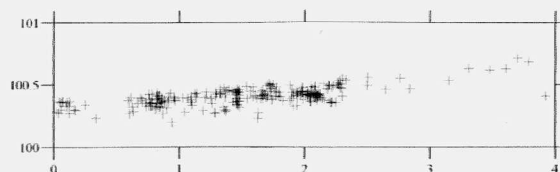
Terénní část projektu proběhla v červenci 2005 na lokalitě Dolní Věstonice II, a to v zešíkmeném profilu tvořícím horní (jižní) okraj polohy „temeno“ (Svoboda 2001). Podstatná část temene byla odtěžena v letech 1986–1988, kdy zde byl odkryt mj. i známý paleolitický trojhrob. Při jižním okraji vytěžené plochy pokračují kulturní vrstvy dále proti svahu a jsou tam překryty několika m spraše (obr. 6). Plošný výzkum v těchto místech jsme provedli již v roce 1991 při příležitosti exkurze kongresu UISPP v Bratislavě. Nyní byl výzkum dokončen, sonda rozšířena vých. směrem do celkové plochy 4 × 7,5 m a získány tak nové profily.

Obr. 6. Dolní Věstonice, vých. profil. Spraš prostoupená jednotlivými horizonty v nadloží kulturní vrstvy. Dolní Věstonice, eastern section. Layers of loess overlying the cultural layer.

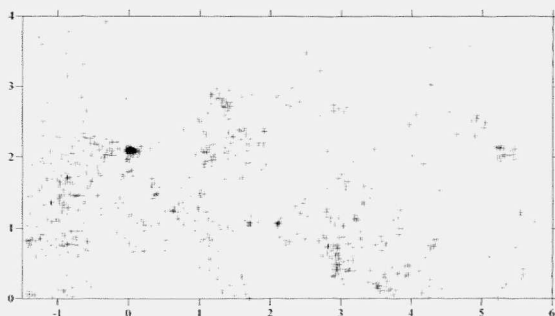
Obr. 7a. Dolní Věstonice, vých. profil, detail kulturního souvrství. Dolní Věstonice, eastern section. Detailed view of the cultural layers.

Obr. 7b. Dolní Věstonice, vertikální rozptyl artefaktů promítnutý do vých. profilu. Dolní Věstonice, vertical distribution of artifacts projected into the eastern section.

Obr. 8a. Dolní Věstonice, pohled na zkoumanou plochu.
Dolní Věstonice, view of the excavated area.

Obr. 8b. Dolní Věstonice, horizontální rozptyl artefaktů v kulturní vrstvě.
Dolní Věstonice, horizontal distribution of artifacts in the cultural layer.

Obr. 9. Dolní Věstonice, proplavování kulturní vrstvy.
Dolní Věstonice, wet-sieving of the cultural layer.

Podloží kulturní vrstvy – a tedy bázi výkopu – tvoří souvrství půdních sedimentů a soliflukčních poloh, s početnými uhlíky dřevin, nicméně bez artefaktů.

Kulturní vrstva probíhá na bázi nadložní spraše a skládá se z jednotlivých čoček humózních sedimentů s uhlíky, artefakty a kostmi; místy (při vých. profilu) jsou tyto čочки převrstveny sesuvovou soliflukcí do různých výškových úrovní, takže vytvářejí složitější stratigrafický komplex (obr. 7). Při vých. profilu bylo prozkoumáno rovněž výrazné ohniště oválného tvaru (cca 120 × 80 cm), tvořené vrstvičkami uhlíků, do červena propálené spraše a jílovitých vrstviček, s uhlíkatými lemy.

Profil uzavírá 4 m mocné souvrství spraše, která je členěna celou sérií horizontů odlišného zabarvení. Jde buď o lehce namodralé glejové horizonty, nebo o jemné nahnědlé náteky, které indikují proměnlivost přírodních podmínek v období glaciálního maxima. Archeologicky je celé nadložní souvrství sterilní. Vzhledem k tomu, že tento úsek profilu je reprezentativní pro vnitřní členění dosud málo známého postgravettského období, byly také odtud odebírány sekvence vzorků pro sedimentologické, chemické a další analýzy.

Hlavní pozornost se ovšem zaměřila na kulturní souvrství, jehož celou kubaturu (a část i bezprostředního podloží a nadloží) jsme proplavili na pracovišti ARÚ v Dolních Věstonicích (obr. 9). Získané vzorky se nyní analyzují z hlediska botanických makrozbytků (kořenové tkáně, parenchym, semena; M. Jones) a fytoolitů (M. Madella). Průběžně byly odebírány rovněž vzorky kostí fauny pro analýzu stabilních izotopů (T. O'Connell).

Většina osteologického materiálu je silně fragmentární a neurčitelná. Ve skladbě určité fauny dominuje sob, a to jak v počtu kostí (64,3 %), tak v minimálním počtu jedinců (3); následuje mamut (11,9 %), vlk (9,5 %), kůň (4,8 %), lev (4,8 %), zajíc (2,4 %) a liška (2,4 %), vždy po jednom jedinci. Pokud jde o jednotlivé druhy kostí, všeobecně dominují dlouhé kosti končetin a zuby. Z hlediska stáří indikují nalezene zuby soba nejméně tři různé staré jedince, a to juvenis, adultus a maturus. Mamut dosáhl stáří kolem 15 let.

Mimo týmy ARÚ Brno a Univerzity v Cambridge se na projektu podíleli další naši geografové, geologové a paleontologové, jmenovitě J. Demek, P. Havlíček, L. Lisá a R. Musil.

*Jiří Svoboda, Martin Novák, Miriam Nývltová Fišáková,
Martin Jones*

Literatura

- Mason, S., Hather, J., Hillman, G. 1994: Preliminary investigation of the plant macro-remains from Dolní Věstonice II and its implications for the role of plant foods in Palaeolithic and Mesolithic Europe. *Antiquity* 68, 48–57.
- Svoboda, J. 2001: K analýze velkých loveckých sídlišť: Prostorová struktura a chronologie lokality Dolní Věstonice II-IIa. *Památky archeologické* 92, 74–164 (s příspěvky D. West, M. Fišákové Nývltové, P. Škrdlý a A. Šajnerové).

Resumé

Problems of settlement dynamics and seasonality are among those not sufficiently elucidated during past Gravettian projects in Moravia. Some preliminary results suggest that the south Moravian sites may potentially yield

important evidence in this regard (e.g. Mason a kol. 1994). Therefore, teams from the Institute of Archaeology, AS CR, Brno, and from the University of Cambridge initiated a joint project focusing on these problems.

The fieldwork was carried out in July 2005 at the site of Dolní Věstonice II (top). We documented the vertical position of the cultural layer (or, rather, a layer complex) within the complex stratigraphy of the site, as well as horizontal patterning of artifact and bone distributions, and the location of archaeological features such as hearths. All of the sediment from the cultural layer was wet-sieved for future analysis of botanical macroremains and other remains, and sampled for phytoliths. In addition, we sampled the basal soil sediments as well as the overlying loess for sedimentological and other analyses that would place the human occupation period into a broader temporal context.

The fauna was dominated by reindeer (in three age categories), followed by mammoth, wolf, horse, lion, fox, and hare.

HLINSKO (okr. Přerov)

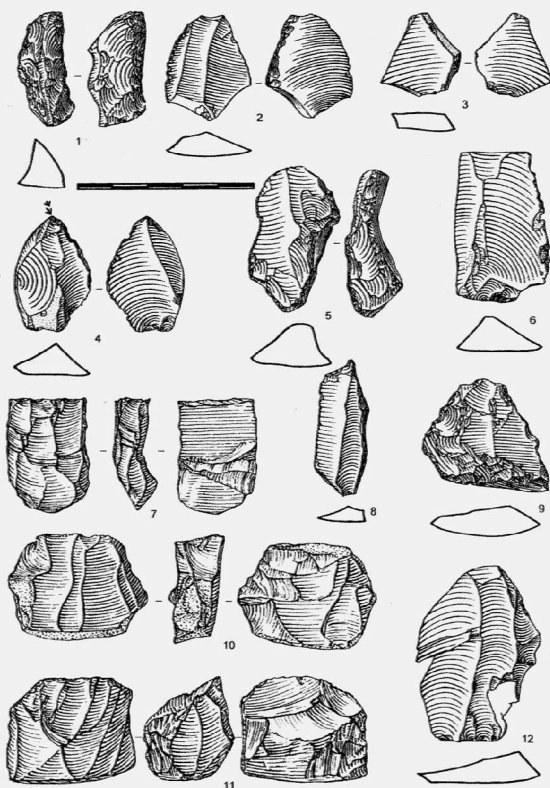
„Hradičko“. Aurignacien (?). Sídliště. Revize materiálu.

První artefakty, které byly získány na lokalitě Hradičko (toto je původní pojmenování, pod nímž byla lokalita uvedena do literatury – Janásek – Tichý – Skutil 1955; později Jiří Pavelčík uvádí traťový název Nad Zbružovým), byly posbírány z výhozů jezevčích nor (Janásek – Tichý – Skutil 1955). Na tyto sběry navázala drobná sondáž (Janásek – Tichý – Skutil 1955) a od roku 1962 rozsáhlý archeologický výzkum pod vedením Jiřího Pavelčíka (1963).

Skutil na základě materiálu z první sondáže naznačuje, že některé kusy, které jsou vyrobeny z „křemencového materiálu“, mohou být i paleolitického stáří (Janásek – Tichý – Skutil 1955). Tuto klasifikaci odmítl Pavelčík (1963) s poukazem na skutečnost, že křemencové artefakty jsou integrální součástí eneolitické kamenné industrie. Přestože Pavelčík ve svých pracích přítomnost paleolitických artefaktů nikdy nezmínil, v jeho náleзовých zprávách (uložených v Archivu AÚ AV ČR v Brně) je několikrát uvedeno, že artefakt byl vyroben z „patinovaného pazourku“. Pavelčík (ústní sdělení) předpokládal sběr těchto artefaktů (pro případnou reutilizaci) eneolitickými obyvateli hradiska na nedaleko situovaných paleolitických lokalitách na katastrálním území obce Lhota.

Paleolitické kamenné artefakty byly získány při hloubení archeologických sond, většinou jako intruze v zásypech eneolitických objektů. O jejich původní stratigrafické pozici nejsou k dispozici odpovídající informace. Není tedy jisté, zda artefakty byly rozptýleny v pokryvných sedimentech nebo zda byly při hloubení objektů v mladší době kamenné narušeny intaktní paleolitické vrstvy. Pavelčík v náleзовých zprávách popisuje hlinitý sediment a podložní spraš. Případná přítomnost intaktních stratifikovaných poloh by byla velmi cenná, protože v nejbližším okolí stratifikované lokality neznáme (např. Pavlovice u Přerova, Lhota u Lipníka nad Bečvou).

Paleolitické artefakty byly získány z většiny intenzivněji sondovaných poloh v rámci hradiska. Zdá se ale, že největší koncentrace nálezů je přímo v prostoru vrcholové plošiny. Toto pozorování odpovídá i údajům Klímy (1980:151) z Pavlovic u Přerova.

Obr. 10. Hlinsko. Vybrané artefakty.
Hlinsko. Selected artifacts.

Nejčastěji zastoupenou surovinou paleolitických artefaktů jsou silicity z glacienních sedimentů, které jsou na svém povrchu bíle patinovány. Z dalších surovin se výrazněji proslazuje pouze radiolarit. Do soupisu prokazatelně paleolitických artefaktů však byly zahrnuty pouze ty radiolaritové artefakty, které vykazují stopy patinace povrchu nebo po stránce technologicko-typologické odpovídají paleolitické industrii. Z prostoru hradiska pochází několik dalších nevýrazných radiolaritových artefaktů, jejichž příslušnost k paleolitu nebo eneolitu není zřejmá. Je však nutné zmínit, že z radiolaritu nebyl na lokalitě vyroben žádný prokazatelně eneolitický nástroj. Pouze ojediněle se vyskytly artefakty z rohovce připomínajícího typ Troubky/Zdislavice, blíže neurčené chacedonové hmoty a přepálený silicit.

Mezi paleolitické artefakty taktéž nebyly zahrnuty artefakty vyrobené z křišťálu, poněvadž mezi nimi není žádný pro paleolit typický předmět. Křišťál byl ale v paleolitu zpracováván, např. v Nové Dědině, odkud Klíma (1977) popsal aurignackou křišťálovou industrii. Mezi prokazatelně paleolitické artefakty taktéž nebyly zařazeny artefakty ze slunáku. Problematika této suroviny je řešena v odstavci o hrubotvaré industrii.

Podobná surovinová spektra (převaha silicitů z glacienních sedimentů, ojediněle radiolarit a lokální rohovec) byla zaznamenána i v Pavlovicích (Klíma 1980) a Lhotě (Klíma 1979). Z posledně jmenované lokality Jelínková (2005) uvádí i přítomnost rohovce typu Troubky/Zdislavice).